

CİNSİYET FAKTÖRÜNÜN ÇALGI TERCİHİNE ETKİSİ: ÇALGI-CİNSİYET PROFİLİ HARİTASI

Turan SAĞER

Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi, tsager@yildiz.edu.tr ORCID: 0000-0002-1059-678X

Yasemin KARATAŞ

Arş. Gör. Dr., Adıyaman Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, yaseminbayraktar@msn.com ORCID: 0000-0001-9148-1003

Sağer, Turan ve Yasemin Karataş. "Cinsiyet Faktörünün Çalgı Tercihine Etkisi: Çalgı-Cinsiyet Profili Haritası". idil, 94 (2022 Haziran): s. 865-876. doi: 10.7816/idil-11-94-04

ÖZ

Çalgı tercihi aşaması bireylerin çalgı icrası konusunda en temel adımlarından biri olarak görülmektedir. Çalgı tercihinin etkileyen birçok faktör bulunmaktadır ve bunlardan biri de cinsiyet faktörüdür. Cinsiyet özelliklerine göre çalgı tercihi yapılması, çalgılara toplumsal olarak atfedilen cinsiyet özelliklerinin bulunması ve çalgıların dişil ya da eril oluşu çalgı seçimini etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda kadınlar kadın kimliği ile ilişkilendirilen çalgıları kullanmayı tercih ederken, erkekler ise erkek kimliği ile ilişkilendirilen çalgıları kullanmayı tercih etmektedirler. Çalgıların kadınlık ve erkeklik ile ilişkilendirilmesi çalgı tercihinin de etkileyebilmektedir. Araştırma kapsamında Türkiye’de lisans düzeyinde eğitim veren kurumlarda öğrenim gören öğrencilerin seçtikleri çalgıları cinsiyet bağlamında belirlemek ve çalgı-cinsiyet profili haritası oluşturmak adına 7’si batı müziği eğitimi veren ve 10’u Türk müziği eğitimi veren kurumdan çalgı-cinsiyet verileri toplanmıştır. Elde edilen veriler kız ve erkek öğrenci sayılarının birbirlerine oranları bakımından incelenmiş ve karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Ayrıca verilerin basit frekans dağılımları (f), yüzdeler (%) ve birbirlerine olan oranları hesaplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; çalgı-cinsiyet profiline ilişkin olarak üniversitelerden elde edilen veriler doğrultusunda piyano, keman, viyola, viyolonsel, obua, flüt, klasik kemençe, kanun, kemane gibi çalgıların çoğunlukla kadınlar tarafından tercih edildiği; kontrbas, klarnet, fagot, trombon, trompet, tuba, gitar, bağlama, klarnet, ney, kaval ve tanbur gibi çalgıların ise çoğunlukla erkekler tarafından tercih edildiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çalgı Tercihi, çalgıların cinsiyetleştirilmesi, çalgı-cinsiyet profili

Makale Bilgisi:

Geliş: 17 Nisan 2022

Düzeltilme: 11 Mayıs 2022

Kabul: 9 Haziran 2022

Giriş

Çalgı tercihi kavramı, farklı çalgı alternatifleri içerisinde gerçekleştirilen seçimler için kullanılmaktadır. Çalgı tercihi bireylerin gelecek müzikal yaşantılarının olumlu bir gelişim göstermesi adına oldukça önemli görülmektedir. Çalgı eğitiminin özen gösterilmesi gereken bir süreç olduğu düşünüldüğünde, çalgı tercihi de bu sürecin en temel parçalarından biridir. Sosyal normlar çerçevesinde bireylerde bazı kalıplaşmış ön yargılar bulunmakta, özellikle sosyal ve kültürel değerler çalgı seçimine yön verebilmektedir. Ayrıca bireylerin sahip olduğu kalıplaşmış önyargılar çalgı seçimlerine olumlu doğrultuda yön verebilirken bunun aksine çalgı seçimlerini kısıtlayabilmekte ve sınırlamalara da neden olabilmektedir. Çalgı tercihi etkileyen sosyal, kültürel, bireysel, çalgısal, çevresel vb. birçok neden bulunmakta ve çalgı seçimleri bu doğrultuda gerçekleştirilmektedir. Konuya ilişkin olarak Hallam vd. (2008) yaptıkları çalışmada bu durumu aşağıda yer alan tablodaki gibi açıklamaktadır.

Tablo 1. Çalgı Seçimini Etkileyen Faktörler (Hallam vd., 2008: 15'den uyarlandı).

Bireysel Faktörler	Sosyal Faktörler	Çalgısal Faktörler
Öğrenmeye başlama yaşı	Kültürel faktörler	Öğrenime Erişim
Kişisel tercihler:	Dinsel faktörler	Maliyet
• Ses türleri	Kalıplaşmış beklentiler	Ulaşım Kolaylığı
• Müzik türleri	Rol modeller	Görünüm
• Çalgı ile olan fiziksel etkileşim türü	Ailenin etkisi	Ses Kalitesi
Ergenlikteki kimlik gelişimi	Akran baskısı	Perde
Kalıplaşmış cinsiyet kimliğine bağlı değerler	Kardeşin etkisi	Boyut
Kararlılık düzeyi		Fiziksel Gereksinimler
		Yalnız/Grup

Çalgı seçimini etkileyen bireysel, sosyal ve çalgısal faktörler bulunduğunu belirten Hallam vd., bireysel faktörler içerisinde kalıplaşmış cinsiyet kimliğine bağlı değerlerin de çalgı seçimini etkilediğini vurgulamıştır (2008: 15). Bireylerin cinsiyet rollerine ilişkin algıları, çalgılar üzerindeki yatkınlıklarına ilişkin durumları, öğrenme süreçleri, cinsiyetleri, çalgının kullanılacağı müzik türü, aile ve çevrenin etkisi, çalgıyı kullanım durumları çalgı seçimini etkilemekte ve bireylerin çalgı seçimlerini bu doğrultuda gerçekleştirmelerine yol açmaktadır.

Çalgı seçiminde bireylerin eğilimleri, tercihleri ve yeteneklerinin yanında biyolojik ve fiziksel özellikleri de göz önünde bulundurulmalıdır (Leblebicioğlu, 2005'den aktaran Kaya, Afacan, 2019: 4). Bu doğrultuda çalgı seçimi faktörlerinden birinin de cinsiyetlere özgü biyolojik ve fiziksel özelliklerin de olduğu söylenebilir. Kadınlar çoğunlukla kendi biyolojik özelliklerine uygun olan güç gerektirmeyen ve boyut olarak küçük ölçekli özelliklere sahip çalgıları tercih ederken, erkekler ise güç gerektiren ve boyut olarak büyük ölçekli olan çalgıları tercih edebilmektedirler.

Çalgı seçiminde belirli çalgılar için bazı inanışlar ve kalıp yargılar bulunabilmektedir. Özellikle toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin olan kalıp yargılar çalgı tercihinde önemli bir rol oynuyor olabilir. Çalgılar dişil ve eril olarak değerlendirilerek, kadınların kadınlıkla ilişkilendirilen çalgıları tercih ettiği, erkeklerin ise erkeklik ile ilişkilendirilen çalgıları tercih ettiği söylenebilir. Bu doğrultuda çalgılara atfedilen cinsiyet rolleri doğrultusunda çalgı seçimleri gerçekleştirilebilmektedir.

Konuyla ilgili olarak Griswold ve Chroback (1981) yaptıkları çalışmada çalgı seçiminde cinsiyet rollerinin ne ölçüde etkili olduğu, çalgıların eril-dişil olması ve cinsiyetleştirilmesi gibi konularda 89 kişilik bir grup üzerinde çalışma gerçekleştirip, arp, flüt ve pikolonun büyük ölçüde kadınsı derecelere sahip olduğunu, trompet, kontrbas ve tubanın ise büyük ölçüde eril derecelere sahip olduğu belirlenmiştir.

Yine çalgıların cinsiyetleştirilmesi ve cinsiyet faktörünün çalgı seçimine etkisi konusuna ilişkin olarak Graham (2005), cinsiyetin çalgı seçimindeki etkisini araştırmayı amaçladığı çalışmada 16 çalgı (flüt, klarinet, obua, fagot, saksafon, trompet, korno, trombon, tuba, trampet, bas davul, keman, viyola, viyolonsel, kontrbas) için 235 katılımcıya 30 soruluk bir anket uygulamış ve toplumsal cinsiyet algıları doğrultusunda flütün dişil bir çalgı, tubanın ise eril bir çalgı olduğunu belirlemiş ve çalgı seçimlerinin cinsiyet rolleri doğrultusunda gerçekleştirildiğini vurgulamıştır.

Hallam vd. (2008), 150 kurumdan toplanan veriler ile öğrencilerin hangi çalgıları çaldıklarını belirlemeye çalışmış, arp, flüt, şan, pikolo, klarnet, obua ve kemanın ağırlıklı olarak kızlar tarafından tercih

edildiğini, elektro gitar, bas gitar, tuba, davul ve trombonun da erkekler tarafından tercih edildiğini ortaya koymuştur. Harrison ve O'Neill (2000), 357 çocuğa daha önceden belirlenmiş olan altı çalgıya (piyano, trompet, keman, davul, gitar, flüt) ilişkin olarak cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin görüşleri sorulmuş ve öğrenme tercihlerini belirlemek adına öğrenciler için bir dinleti gerçekleştirilmiştir. Dinleti sonucunda öğrenciler genel olarak erkek müzisyenlerin performans sergilediği çalgıyı seçmiş, kız öğrenciler ise kadın müzisyenlerin performans sergilediği çalgıları seçmişlerdir. Abeles ve Porter (1978), yaptıkları çalışmada 32'si müzik öğrencisi ve 26'sı müzik dışı öğrenim gören 58 katılımcının belirlenen sekiz çalgıya (flüt, klarinet, saksafon, trompet, trombon, davul, keman, çello) yönelik olarak eril ve dişil ilişkilendirme yapımları istenmiş ve araştırma sonucuna göre erilden dişile olan sıralama şu şekilde belirlenmiştir:

Eril							Dişil	
Davul	Trombon	Trompet	Saksafon	Çello	Klarinet	Keman	Flüt	

Abeles'in (2009) son 30 yılda çalgı seçiminde toplumsal cinsiyetin rolü olduğundan bahsetmiş ve 2009'a kadar olan çalgı seçiminin cinsiyetle ilişkilendirilmesi konusunda yapılan araştırmaları incelemiştir. 180 üniversite öğrencisinin cinsiyet-çalgı sıralamasını inceleyen Abeles, 1978, 1993 ve 2007 yıllarında yapılan çalışmalarda çalgı-cinsiyet ilişkisinin azaldığını ve araştırma sonuçlarına göre kızların çoğunlukla flüt, keman ve klarinet çalmayı tercih ederken erkeklerin de çoğunlukla davul, trompet ve trombon çalmayı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Killian ve Satrom (2011) çocukların çalgı seçiminde toplumsal cinsiyetin rolünün olası etkilerini incelemişler ve üflemeli çalgılar ile öğrencilere sunumlar yapıp bir çalgıyı seçmelerini istemişlerdir. Araştırma sonucuna göre, erkek öğrenciler ağırlıklı olarak pirinç üflemeli çalgıları tercih ederken kız öğrenciler ise ahşap üflemeli çalgıları tercih etmişlerdir.

Delzell ve Leppa (1992) yaptıkları araştırmada, sekiz çalgı üzerinden öğrencilerin çalgı tercihlerine ilişkin olarak değerlendirme yapımları istenmiş ve araştırma sonucunda erkek öğrencilerin eril olduğu düşünülen çalgıdan dişile doğru gidildiğinde davul, saksafon, trompet, trombon, klarinet, çello, flüt ve keman sıralaması yaptığı görülmüştür. Bunun aksine kız öğrencilerin iste dişil olduğu düşünülen çalgıdan erile doğru gidildiğinde flüt, klarinet, keman, saksafon, trompet, davul, trombon ve çello sıralaması yaptığı görülmüştür.

Fortney, Boyle ve DeCarbo (1993) ortaokul öğrencilerinin çalgı seçimlerinin belirlenmesi amacıyla 990 öğrenci ile görüşme gerçekleştirdiği çalışmasında, kız öğrencilerin çoğunlukla flüt, klarinet, obua ve perküsyon çalmayı tercih ettiklerini belirtirken erkek öğrencilerin ise saksafon, trombon, trompet ve tuba çalmayı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Kadınların çalgı gruplarındaki dağılımlarında da dişil ve eril etki görülmektedir. Orkestralardaki çalgı gruplarında kadın icracıların çoğunlukla keman, viyola, flüt ve arp gibi çalgılarda yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu durumun aksine kadın icracıların korno, trombon ve vürmelikli çalgılar grubunda oldukça az bir yoğunluk gösterdikleri belirlenmiştir (Makal, 2020: 762).

Sergeant ve Evngolos (2019) Avrupa ve Amerika'da bulunan en büyük 40 orkestraya mensup 3,420 müzisyen ile yapılan çalışmada, orkestranın keman ve flüt grubunda kadın icracıların yoğunluk gösterdiği ve arp grubunda yer alan icracıların tamamının kadın icracılardan oluştuğu, bunun aksine nefesli çalgılar grubunda erkek icracıların yoğunluk gösterdiği, timpani grubunda yer alan icracıların tamamının erkek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Hollanda'da keman öğretmenliği yapan Leyla Cantürk isimli icracı öğretmenin görüşlerine göre, erkek öğrencilerin kemanı "kız çalgısı" olarak adlandırıp bu çalgıyı kullanmayı tercih etmediklerini ifade etmiştir (Aktaran Makal, 2020: 763).

Çalgı seçimini etkileyen faktörlerden biri de çalgıların eril ya da dişil özelliklere göre cinsiyetleştirilmesine ilişkin durumlardır. Toplumsal olarak bireylerin çalgıları cinsiyet özelliklerine göre sınıflaması o çalgının kadınlar ya da erkekler tarafından seçilmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda erkekler eril cinsiyet özelliklerine sahip olan ve erkek çalgısı olarak adlandırılan çalgıları tercih ederken, kadınlar ise dişil cinsiyet özelliklerine sahip olan ve kadın çalgısı olarak adlandırılan çalgıları tercih etmektedirler.

Konuyla ilgili olarak Karataş (2021) yaptığı tez çalışmasında akordeon çalan Çerkez kadınlarla görüşmeler yaparak akordeona atfedilen dişil cinsiyet rollerini belirlemeye çalışmış ve akordeon çalan kadınlarla yaptığı görüşmeler doğrultusunda Çerkez kültüründe akordeonun kadın çalgısı olarak

adlandırıldığını ortaya koymuştur. Ayrıca kadın katılımcıların çalgı seçimlerinde de toplumsal cinsiyet rollerinden etkilendikleri ve çoğunlukla çalgı seçimlerini edinilmiş akıllı yoluyla kadınlardan görebek gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Böylece araştırmaya katılan kadın katılımcıların kadınlıkla ilişkilendirilmiş olan çalgıyı kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir. Kültürel olarak Çerkez toplumunda akordeonun kadın çalgısı olarak adlandırılması diğer kadınların da çalgı tercihinde oldukça etkili olmuştur.

Problem Cümlesi

Türkiye’de lisans düzeyinde çalgı eğitimi veren Devlet Konservatuvarları ve Güzel Sanatlar Fakültelerinin çalgı anasanat dallarında öğrenimini sürdüren ve mezun olmuş olan bireylerin cinsiyet bağlamındaki profili nasıldır?

Amaç ve Önem

Araştırmada, çalgı-cinsiyet profillerinin oluşturulması adına Türkiye’de lisans düzeyinde çalgı eğitimi veren ve anasanat dalı çalgı olan Devlet Konservatuvarları ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde eğitim alan bireylerin kullanmayı tercih ettikleri çalgıların tespit edilmesi ve çalgı-cinsiyet profili haritası oluşturulması amaçlanmıştır.

Araştırma, Türkiye’de çalgı kimliği ve çalgı seçimi üzerine yoğunlaşan bir literatür eksikliğinin oluşu, çalgı-cinsiyet konusunu içermesi ve çalgı tercihlerinin ne yönde gerçekleştirildiğini ele alması bakımından önemli görülmektedir.

Sayıltı ve Sınırlılıklar

Araştırmada, Türkiye’de lisans düzeyinde çalgı eğitimi veren ve anasanat dalı çalgı olan Devlet Konservatuvarları ve Güzel Sanatlar Fakültelerinden elde edilen çalgı-cinsiyet verilerinin geçerli ve güvenilir olduğu sayılıtlarında bulunulmuştur. Araştırma,

- Türkiye’de lisans düzeyinde çalgı eğitimi veren ve çalgı anasanat dalı bulunan Devlet Konservatuvarları ve Güzel Sanatlar Fakülteleriyle,
- Veri toplamak amacıyla izin alınabilen 17 kurumla,
- Çalgı-cinsiyet profili belirlemek adına çalgı eğitimini aktif olarak sürdüren ve mezun olan bireylerin sayılarıyla sınırlandırılmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel model kullanılmıştır. Çalgı-cinsiyet profilini belirlemek amacıyla lisans düzeyinde öğrenim gören bireylerin çalgı tercihlerine ilişkin olarak var olan durumu ortaya koymak adına betimsel modele başvurulmuş ve araştırma makalesi olarak gerçekleştirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de lisans düzeyinde çalgı eğitimi alan bireylerin cinsiyet bağlamındaki profilleri oluştururken, örneklemini ise kuruluşundan günümüze Türkiye’de lisans düzeyinde bulunan Devlet Konservatuvarları ve Güzel Sanatlar Fakültelerinin çalgı anasanat dallarında öğrenim gören ve mezun olmuş olan bireylerin cinsiyet bağlamındaki profilleri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalgı-cinsiyet profili haritası oluşturmak adına 7’si batı müziği eğitimi veren ve 10’u Türk müziği eğitimi veren kurumdan çalgı-cinsiyet verileri toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalgı-cinsiyet verilerine ulaşma amacıyla sayısal veri toplama formu geliştirilmiş ve veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Çalgı-cinsiyet profili haritası oluşturulması adına Türkiye’de lisans düzeyindeki çalgı anasanat dalı bulunan kurumlarda öğrenim gören çalgı eğitimi almakta olan ve mezun olmuş olan bireylerin çalgı ve cinsiyet verileri toplanmıştır.

Araştırma kapsamında çalgı-cinsiyet profili haritası oluşturmak adına çalgı eğitimi veren kurumlardan elde edilen veriler, kız ve erkek öğrenci sayılarının birbirlerine oranları bakımından incelenmiş ve karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bu verilerin basit frekans dağılımları (f), yüzdelik değerleri (%) ve birbirlerine olan oranları hesaplanmıştır.

Tablo 2. Veri Toplanan Kurumlar Listesi

Batı Müziği Eğitimi Veren Kurumlar	Türk Müziği Eğitimi Veren Kurumlar
Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi	Kocaeli Üniversitesi Devlet Konservatuarı
Bülent Ecevit Üniversitesi Devlet Konservatuarı	İnönü Üniversitesi Devlet Konservatuarı
Trakya Üniversitesi Devlet Konservatuarı	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Devlet Konservatuarı
Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuarı	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Devlet Konservatuarı
Bilkent Üniversitesi Devlet Konservatuarı	Uludağ Üniversitesi Devlet Konservatuarı
Uludağ Üniversitesi Devlet Konservatuarı	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Devlet Konservatuarı
Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi	Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
	Ege Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı
	Akdeniz Üniversitesi Devlet Konservatuarı
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Devlet Konservatuarı

Bulgular ve Yorumlar

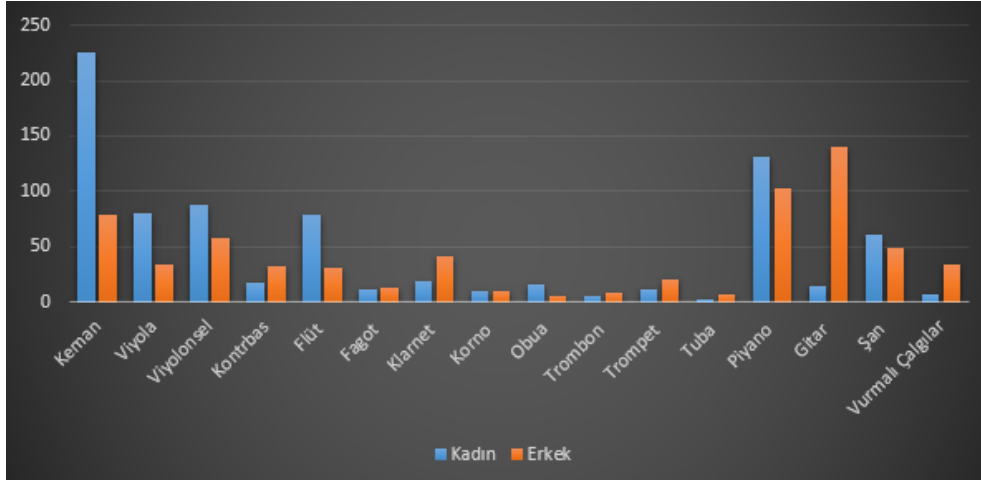
Bu bölümde üniversitelerin Devlet Konservatuarı ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde bulunan çalgı anasanat dallarında öğrenim gören ve mezun olmuş olan bireylerin çalgı-cinsiyet profillerine ait sayısal veriler yer almaktadır.

Tablo 3. Batı Müziği Eğitimi Veren Kurumlardan Elde Edilen Çalgı-Cinsiyet Verileri

Çalgı	Öğrenim Gören ve Mezun Olmuş Olan Öğrenciler			Kız ve Erkek Öğrencilerin Oranları (%)		Kız ve Erkek Öğrencilerin Birbirlerine Oranları (%)	
	K	E	T	K	E	K	E
Keman	226	78	304	74	26	2,84	0,34
Viyola	80	33	113	71	29	2,44	0,40
Viyolonsel	88	58	146	60	40	1,5	0,66
Kontrbas	18	32	50	36	64	0,56	1,77
Flüt	78	31	109	72	28	2,57	0,38
Fagot	12	13	25	48	52	0,92	1,08
Klarnet	19	41	60	32	69	0,46	2,15
Korno	10	10	20	50	50	1	1
Obua	16	6	22	73	27	2,70	0,36
Trombon	6	9	15	40	60	0,66	1,5
Trompet	11	20	31	35	65	0,53	1,85
Tuba	2	7	9	22	78	0,28	3,54
Piyano	131	102	233	56	44	1,27	0,78
Gitar	15	140	155	10	90	0,11	9
Şan	60	48	108	56	44	1,27	0,78
Vurmalı Çalgılar	7	33	40	18	82	0,21	4,55
TOPLAM	779	661	1440				

Tablo 3’de ve çalgı-cinsiyet profilinde yer alan ve üniversitelerden elde edilen verilere göre, keman çalan 226 kız ve 78 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %74’ünü, erkek öğrenciler ise %26’sını oluşturmaktadır. Keman çalan kızların erkeklere oranı %2,84 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %0,34’tür. Viyola çalan 80 kız ve 33 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %71’ini, erkek öğrenciler ise %29’unu oluşturmaktadır. Viyola çalan kızların erkeklere oranı %2,44 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %0,40’dır. Viyolonsel çalan 88 kız ve 58 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %60’ını, erkek öğrenciler ise %40’ını oluşturmaktadır. Viyolonsel çalan kızların erkeklere oranı %1,5 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %0,66’dır. Kontrbas çalan 18 kız ve 32 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %36’sını, erkek öğrenciler ise %64’ünü oluşturmaktadır. Kontrbas çalan kızların erkeklere oranı %0,56 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %1,77’dir. Flüt çalan 78 kız ve 31 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %72’sini, erkek öğrenciler ise %28’ini oluşturmaktadır. Flüt çalan kızların erkeklere oranı %2,57 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %0,38’dir. Fagot çalan 12 kız ve 13 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %48’ini, erkek öğrenciler ise %52’sini oluşturmaktadır. Fagot çalan kızların erkeklere oranı %0,92 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %1,08’dir. Klarnet çalan 19 kız ve 41 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %32’sini, erkek öğrenciler ise %69’unu oluşturmaktadır. Klarnet çalan

kızların erkeklere oranı %0,46 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %2,15'dir. Korno çalan 10 kız ve 10 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler ve erkek öğrenciler toplamın %50'sini oluşturmaktadır.

Şekil 1. Batı Müziği Eğitimi Veren Kurumlarda Eğitim Gören Bireylerin Çalgı-Cinsiyet Profili

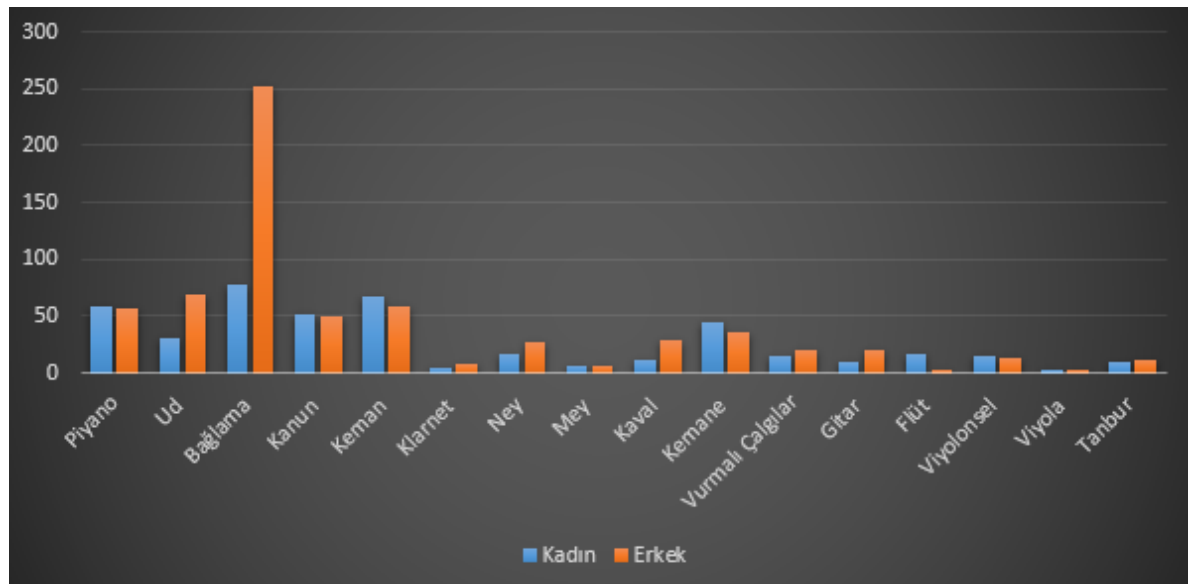
Korno çalan öğrencilerin birbirlerine oranı ise %1'dir. Obua çalan 16 kız ve 6 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %73'ünü, erkek öğrenciler ise %27'sini oluşturmaktadır. Obua çalan kızların erkeklere oranı %2,70 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %0,36'dır. Trombon çalan 6 kız ve 9 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %40'ını, erkek öğrenciler ise %60'ını oluşturmaktadır. Trombon çalan kızların erkeklere oranı %0,66 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %1,5'dir. Trompet çalan 11 kız ve 20 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %35'ini, erkek öğrenciler ise %65'ini oluşturmaktadır. Trompet çalan kızların erkeklere oranı %0,53 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %1,85'dir. Tuba çalan 2 kız ve 7 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %22'sini, erkek öğrenciler ise %78'ini oluşturmaktadır. Tuba çalan kızların erkeklere oranı %0,28 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %3,54'dür. Piyano çalan 131 kız ve 102 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %56'sını, erkek öğrenciler ise %44'ünü oluşturmaktadır. Piyano çalan kızların erkeklere oranı %1,27 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %0,78'dir. Gitar çalan 15 kız ve 140 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %10'unu, erkek öğrenciler ise %90'ını oluşturmaktadır. Gitar çalan kızların erkeklere oranı %0,11 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %9'dur. Şan eğitimi alan 60 kız ve 48 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %56'sını, erkek öğrenciler ise %44'ünü oluşturmaktadır. Şan eğitimi alan kızların erkeklere oranı %1,27 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %0,78'dir. Vurmalı çalgılar çalan 7 kız ve 33 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %18'ini, erkek öğrenciler ise %82'ini oluşturmaktadır. Vurmalı çalgılar çalan kızların erkeklere oranı %0,21 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %4,55'dir.

Tablo 3'den yola çıkılarak, çalgı eğitimi alan bireylerin çalgı tercihlerini çalgıların kimliğine ve çalgıların cinsiyetleştirilmesine ilişkin olarak gerçekleştirdikleri düşünülmektedir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen literatür taramasından da yola çıkıldığında bazı çalgıların çoğunlukla kadınlar ve erkekler tarafından tercih edildiği görülmektedir. Gerçekleştirilen bu çalışmada literatürde yer alan çalgı-cinsiyet ve çalgı tercihinde cinsiyet bilgileriyle benzerlik göstermektedir. Keman, viyola, viyolonsel, flüt, obua, şan ve piyanonun çoğunlukla kız öğrenciler tarafından tercih edildiği, bu çalgıların kadınların postürlerini bozmayan çalgılar olduğu, çalgıların tınlarının kadınlık ile ilişkilendirilebilecek olan tınıya sahip çalgılar olduğu, çalgıların boyutlarının kadınların rahatlıkla kullanabilecekleri ölçüde olduğu ve ayrıca toplumsal açıdan kalıplaşmış ön yargılar düşünüldüğünde bu çalgıların çoğunlukla kadınlar tarafından tercih edildiği düşünülmektedir. Yapılan literatür taramasından da yola çıkılarak bu çalgıların estetik açıdan kız öğrencilerin güzellikleri bozmayan çalgılar olması, kadın kimliği ile ilişkilendirilmesi, toplumun bu çalgılara olan kalıpyargıları, çalgıların tınları, boyutları ve şekilleri bu çalgıların özellikle kız öğrenciler tarafından çoğunlukla tercih edilmesine neden olmuş olabilir. Kız öğrencilerin çalgı seçimlerini bu doğrultuda

gerçekleştirdikleri ve bu çalgıları kullandıkları yorumu yapılabilir. Kontrbas, fagot, klarinet, trombon, trompet, tuba, gita ve vurmali çalgıların erkek öğrenciler tarafından tercih edildiği, bu çalgıların erkeklik ile ilişkilendirildiği, erkeklik ile ilişkilendirilen bir tınıya sahip olduğu ve çalgının boyutlarının erkeklerin rahatlıkla kullanabileceği ölçüde olduğu bu çalgıların çoğunlukla erkekler tarafından tercih edilmesine neden olabilir. Ayrıca bu çalgıların tını özellikleri, boyutlarının büyük olması, kullanım zorluğu, güç gerektirmesi ve erkek kimliği ile ilişkilendirilmesi gibi etkenlerden dolayı erkekler tarafından çoğunlukla tercih edildiği düşünülmektedir. Toplumsal açıdan çalgılara ilişkin olarak kalıplaşmış önyargılar da çalgı tercihi etkiliyor olabilir.

Tablo 4. Türk Müziği Eğitimi Veren Kurumlardan Elde Edilen Çalgı-Cinsiyet Verileri

Çalgı	Öğrenim Gören ve Mezun Olmuş Olan Öğrenciler			Kız ve Erkek Öğrencilerin Oranları (%)		Kız ve Erkek Öğrencilerin Birbirlerine Oranları (%)	
	K	E	T	K	E	K	E
Piyano	59	57	116	51	49	1,04	0,96
Ud	30	69	99	30	70	0,42	2,33
Bağlama	78	252	330	24	76	0,31	3,16
Kanun	51	49	100	51	49	1,04	0,96
Keman	68	59	127	56	46	1,21	0,82
Klarnet	5	8	13	38	62	0,61	1,63
Ney	17	27	44	39	61	0,63	1,56
Mey	7	7	14	50	50	1	1
Kaval	12	28	40	30	70	0,42	2,33
Kemane	45	35	80	56	44	1,27	0,78
Vurmali Çalgılar	15	20	35	43	57	0,75	1,32
Gitar	9	20	29	31	69	0,44	2,22
Flüt	16	3	19	84	16	5,25	0,07
Viyolonsel	15	14	29	52	48	1,08	0,92
Viyola	3	2	5	60	40	1,5	0,66
Tanbur	10	11	21	48	52	0,92	1,08
Klasik Kemence	14	3	17	82	18	4,55	0,21
Hanende	2	3	5	40	60	0,66	1,5
TOPLAM	456	667	1123				

Şekil 2. Türk Müziği Eğitimi Veren Kurumlarda Eğitim Gören Bireylerin Çalgı-Cinsiyet Profili

Tablo 4’de ve çalgı-cinsiyet profilinde üniversitelerden elde edilen verilere göre, piyano çalan 59 kız ve 57 erkek öğrenci bulunmaktadır. Bu durumda kız öğrenciler toplamın %51’ini, erkek öğrenciler ise %49’unu oluşturmaktadır. Piyano çalan kızların erkeklere oranı %1,04 iken, erkeklerin kızlara oranı ise %0,96’dır. Ud çalan 30 kız ve 69 erkek öğrenci bulunmaktadır. Kız öğrenciler toplamın %30’unu oluştururken erkek öğrenciler ise %70’ini oluşturmaktadır. Ud çalan kız öğrencilerin erkeklere oranı %0,42 iken, erkek öğrencilerin kızlara oranı %2,33’tür. Bağlama çalan 78 kız ve 252 erkek öğrenci bulunmaktadır. Kız öğrenciler toplamın %24’ünü oluşturmakta ve erkek öğrenciler ise toplamın %76’sını oluşturmaktadır. Bağlama çalan kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %0,31 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %3,16’dır. Kanun çalan 51 kız ve 49 erkek öğrenci bulunmaktadır. Kız öğrenciler toplamın %51’ini oluştururken erkek öğrenciler toplamın %49’unu oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere olan oranı %1,04 iken erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı ise %0,96’dır. Keman çalan 68 kız öğrenci ve 59 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %56’sını oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %46’sını oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %1,21 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %0,82’dir. Klarinet çalan 5 kız öğrenci ve 8 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %38’ini oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %62’sini oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %0,61 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %1,63’tür. Ney çalan 17 kız öğrenci ve 27 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %39’unu oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %61’ini oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %0,63 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %1,56’dır. Mey çalan 7 kız öğrenci ve 7 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler ve erkek öğrenciler toplam sayının %50’sini oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere ve erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı ise %1’dir. Kaval çalan 12 kız öğrenci ve 28 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %30’unu oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %70’ini oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %0,42 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı ise %2,33’dür. Kemane çalan 45 kız öğrenci ve 35 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %56’sını oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %44’ünü oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %1,27 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %0,78’dir. Vurmalı çalgılar çalan 15 kız öğrenci ve 20 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %43’ünü oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %57’sini oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %0,75 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %1,32’dir. Gitar çalan 9 kız öğrenci ve 20 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %31’ini oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %69’unu oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %0,44 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %2,22’dir. Flüt çalan 16 kız öğrenci ve 3 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %84’ünü oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %16’sını oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %5,25 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %0,07’dir. Viyolonsel çalan 15 kız öğrenci ve 14 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %52’sini oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %48’ini oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %1,08 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %0,92’dir. Viyola çalan 3 kız öğrenci ve 2 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %60’ını oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %40’ını oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %1,5 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %0,66’dır. Tanbur çalan 10 kız öğrenci ve 11 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %48’inin oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %52’sini oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %0,92 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %1,08’dir. Klasik kemençe çalan 14 kız öğrenci ve 3 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %82’sini oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %18’ini oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %4,55 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %0,21’dir. Hanende olan 2 kız öğrenci ve 3 erkek öğrenci tespit edilmiştir. Kız öğrenciler toplam sayının %40’ını oluştururken erkek öğrenciler toplam sayının %60’ını oluşturmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranı %0,66 iken, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranı %1,5’dir.

Tablo 4’te yer alan Türk Müziği eğitimi veren kurumlardan elde edilen çalgı-cinsiyet verilerine ilişkin olarak kadınların çoğunlukla kadın kimliği ile ilişkilendirilen çalgıları tercih ettiği ve erkeklerin çoğunlukla erkek kimliği ile ilişkilendirilen çalgıları tercih ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda piyano, kanun, keman, kemane, flüt, viyolonsel, viyola ve klasik kemençe çalgılarını kız öğrencilerin erkeklere göre çoğunlukta çaldıkları ve bu çalgıları kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir. Yapılan literatür çalışmasından da yola çıkılarak bu çalgıların kolay taşınabilir olması, estetik açıdan bireylerin fiziksel yapılarını bozmaması, kız öğrencileri fiziksel olarak zorlamayan çalgılar olması, boyutu ve tını özellikleri, bu çalgıların kadın kimliği

ile ilişkilendirilmesi gibi etkenler bu çalgıların kız öğrenciler tarafından yaygın olarak kullanılmasına ve tercih edilmesine neden olmuş olabilir. Ud, bağlama, klarnet, ney, kaval, vurmali çalgılar, gitar ve tanburun ise erkek öğrenciler tarafından yoğun olarak kullanıldığı ve tercih edildiği belirlenmiştir. Bu çalgıların tını özellikleri, boyutları, erkek kimliği ile ilişkilendirilmesi ve fiziksel olarak güç gerektiren çalgılar olması bu çalgıların erkekler tarafından tercih ediliyor ve kullanılıyor olmasına neden olabilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Batı müziği eğitimi veren kurumlardan elde edilen veriler doğrultusunda kız öğrencilerin keman, viyola, viyolonsel, piyano, flüt ve obua çalgılarını, erkek öğrencilerin ise kontrbas, klarnet, fagot, trombon, trompet, tuba, gitar ve vurmali çalgıları kullandıkları ve daha yüksek sıklıkta bu çalgıları tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür taramasından da yola çıkılarak kız öğrencilerin tını özellikleri daha ince olan, kadın kimliği ile ilişkilendirilmiş olan, postürlerini bozmayan ve rahat taşınabilen çalgıları tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin ise güç gerektiren ve erkek kimliği ile ilişkilendirilen çalgıları kullanmayı tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Türk Müziği eğitimi veren kurumlardan elde edilen veriler doğrultusunda kız öğrencilerin piyano, kanun, keman, kemane, flüt, viyolonsel, viyola ve klasik kemençe çalgılarını, erkek öğrencilerin ise ud, bağlama, klarnet, ney, kaval, vurmali çalgılar, gitar ve tanburu kullandıkları ve bu çalgıları tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca erkek öğrencilerin kızlardan daha çok hanendelik yaptıkları ortaya çıkmıştır. Yapılan literatür taramasından da yola çıkılarak kız öğrencilerin tını özellikleri daha ince olan, kullanılması ve taşınması daha rahat olan, postürlerini ve estetik görünümünü bozmayan çalgıları kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Erkek öğrencilerin ise güç gerektiren çalgıları kullandıkları ve estetik açıdan onları etkilemeyen çalgılar kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir.

Sosyal ve kültürel normlar, bireylerin sahip olduğu kalıplaşmış önyargılar ve çalgılara cinsiyet rolleri doğrultusunda kimlik atfedilmesi çalgıların kadınlık ve erkeklik ile ilişkilendirme durumunu ortaya çıkarmaktadır. Kadınların kadın kimliği ile ilişkilendirilen dişil çalgıları tercih etmesi, erkeklerin erkek kimliği ile ilişkili olan eril çalgıları tercih etmesi çalgıların cinsiyetleştirilmesi durumunu ortaya çıkartmakta ve tercihlerin dikkate değer bir biçimde cinsiyet kalıpları doğrultusunda yapıyor olduğunu göstermektedir.

Beşiroğlu ve Koçhan (2007) yaptığı araştırmada çeng çalgısının kadın kimliği ile ilişkilendirildiğini ve dişil çalgılar içerisinde bulunduğunu belirtmektedir. Minyatürlerde dahi çengin kadın icracılar tarafından kullanıldığını ve Osmanlı-Türk müziği içinde çengin kadın çalgı olarak kullanıldığı ortaya konmaktadır. Ayrıca görsel malzemeler üzerinden değerlendirmeler yapılan çalışmada, çeng çalgısının kadınlar tarafından icra edildiği görülmektedir.

Ersoy Çak, Türk din musikisinde erkekler tarafından icra edildiği ve kadınların icra konusunda geri planda kalmasının ney çalgısına erkek kimliği kazandırdığını belirtmiştir (2017: 223'den aktaran Gündoğdu, 2019: 16). Bu doğrultuda ney çalgısının çoğunlukla erkekler tarafından kullanılabilmesi algısı ortaya çıkabilmektedir. Kadınlar bu çalgıyı seçme konusunda çekimser davranabilmektedirler.

Eroğlu (2018) tez çalışmasında bağlama icra eden kadınlar ile görüşmeler gerçekleştirmiş ve konuyla ilgili olarak literatürü incelediğinde kadın icracıların başarılı olabileceklerine ilişkin olumsuz bir yargının bulunduğunu, bağlamanın erkek kimliği ile ilişkilendirildiği ve "bağlamayı erkekler çalar" ya da "bağlamayı erkekler daha iyi çalar" şeklindeki toplumsal kabullerin olduğunu, bu nedenle kadınların bağlama icrasından uzaklaştığını ortaya koymuştur. Ancak kadın katılımcıların görüşleri bunun tam aksini göstermekte ve kadın bağlama icracıları bağlamanın erkek çalgısı olmadığını belirtmektedirler.

Kunst Yeni Gine'de "holy" olarak adlandırılan çalgının yalnızca erkekler tarafından çalınabileceği ve bu nedenle erkek kimlik özelliği taşıdığı ve kadınların kullanımının yasak olduğu ortaya konmuştur. Bu çalgı Yeni Gine kültüründe erkek çalgısı olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca çalgıların cinsiyetleştirilmesi durumu kültürden kültüre ve toplumdaki topluma farklılık gösterebilmektedir. Buna örnek olarak "musical bow" adı verilen çalgı Formosa'daki Bunum halkı için bir erkek çalgısıyken, Yeni İbraniler'in Big Namba kabilesinde bir kadın çalgısı olarak kabul edilmektedir (1958: 12'den aktaran Delzell, Leppa, 1992: 94).

Beşiroğlu ve Koçhan, konuyla ilgili olarak çalgıların kimlik özelliklerine göre tercih edilebileceğini vurgulamak adına "shakuachi" olarak adlandırılan Japon flütünün yalnızca erkekler tarafından çalındığını, "didgeridoo" olarak adlandırılan Avusturya yerlilerinin kullandığı çalgının yalnızca erkekler tarafından kullanıldığını, "imzad" olarak adlandırılan tek telli yaylı çalgının Batı Afrika'da yaşayan Tuareg'lerde

yalnızca yaşlı kadınların çaldığını belirtmiştir (2007: 136).

Gerçekleştirilen araştırmalarda yalnızca çalgıların değil şarkıların da dişil ya da eril olduğu söylenebilmektedir. Platon müzikal faaliyetleri kadınlar ve erkekler için ayırmakta ve eril-dişil şarkılar bulunduğunu belirterek, kadınlar ve erkeklerin kendi doğalarına uygun armoni ve ritimlerinin olduğunu kanunla belirtmek gerektiğini vurgulamıştır (Platon IV, 1994: 255'den aktaran İsababayeva Apaydın, Arslan, 2015: 333).

Derin (2007: 31-50) yaptığı çalışmada, çalgı seçiminin cinsiyete göre farklılıklar gösterdiğini belirtmiş ve 283 öğrenciye uyguladığı anket sonucunda kız öğrencilerin, en çok keman, viyolonsel flüt, viyola ve kontrbas seçtiği, erkek öğrencilerin ise en çok gitar, bağlama, kanun ve bu çalgıların dışında kalan diğer çalgıları seçtiği belirlenmiştir.

Doğan ve Erdal (2016: 6050-6051), 8 ve 27 yaş aralığındaki 232 katılımcıların çalgı beğenilerini öğrenmeyi amaçladıkları araştırmalarında, dört farklı ezgiyi 10 farklı çalgı (Pan Flüt, Keman, Sitar, Kaval, Morin Khuur, Klasik Gitar, Flüt, Erhu, Ud, Piyano) ile dinleyip değerlendirmeleri istenmiş, araştırma sonucunda katılımcıların çalgı beğenilerinin yaş, cinsiyet, gelir düzeyleri, dinlenen müzik türü gibi değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği ortaya konulmuştur ve cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde kadın katılımcıların çoğunlukla gitar, flüt ve piyanoyu tercih ettikleri belirlenirken, erkek katılımcıların çoğunlukla udu tercih ettikleri belirlenmiştir.

Araştırma konusu ile ilgili olarak daha önce gerçekleştirilmiş olan çalışmaların da çalgı tercihi konusunda cinsiyetin önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Türkiye'de ve yurt dışında farklı örneklemeler üzerinde de benzer araştırma soruları araştırılmıştır. Gerçekleştirilen bu çalışmada diğer araştırma sonuçları ile benzer sonuçlar ortaya çıkmakta ve çalgı tercihinde cinsiyet faktörünün büyük ölçüde etkili olduğu konusunda tutarlılıklar görülmektedir. Çalgıların toplumsal normlar çerçevesinde cinsiyetleştirilerek kadınların kadınlık ile ilişkilendirilen çalgıları tercih etmeleri, erkeklerin ise erkeklik ile ilişkilendirilen çalgıları tercih etmeleri durumu ortaya çıkmaktadır.

Elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak, çalgı tercihlerinin belirlenmesinde araştırmacılar tarafından derinlemesine ve detaylı araştırmalar yapılması önerilmektedir. Bazı çalgıların neden çoğunlukla kadınlar bazı çalgıların ise neden çoğunlukla erkekler tarafından tercih edildiği belirlenmeye çalışılmalı, toplumsal cinsiyet bağlamında da bu durum değerlendirilmelidir. Bireylerin çalgı tercihlerini hangi doğrultuda yaptıklarının ve çalgı seçimlerini etkileyen faktörlerin incelemesinin literatüre katkı sağlamak açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Abeles, Hal. "Are Musical Instrument Gender Associations Changing?" *Journal of Research in Music Education*. 57.2 (2009), 127-139.
- Abeles, Harold. B., Porter, Susan. Yank. "The Sex-Stereotyping of Musical Instruments." *Journal of Research in Music Education*. 26.2 (1987), 65-75.
- Beşiroğlu, Şehvar. Ş., Koçhan, Günay. "Çeng: Bir Çalgının Toplumsal Cinsiyet Üzerinden Kadın Simgesi Olarak Kuzey Hint, Timur ve Osmanlı Saraylarındaki Görsel Malzemeler Üzerinden Değerlendirilmesi." 38. ICANAS - Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi. 1, 127-140, (2007).
- Delzell, K. Judith., Leppa, David. A. (1992). Gender Association of Musical Instruments and Preferences of Fourth-Grade Students for Selected Instruments. *The National Association for Music Education*. 40(2), 93-103. DOI:10.2307/3345559.
- Derin, Uğur. Yalçın. (2007). "Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Öğrencilerinin Çalgı Seçim Yöntemi Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Doğan, Tekin., Erdal, Barış. (2016). Senin Favori Çalgın Hangisi? Çalgı Tercihini Etkileyen Demografik ve Sosyo-Kültürel Faktörler Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 6050-6070. DOI:10.14687/jhs.v13i3.4122.
- Eroğlu, Seval. (2018). Bağlama Çalgı Söyleyen Kadınların Müzik Performansının Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Fortney, M. Patrick., Boyle, David. J., DeCabo, Nicholas. J. (1993). A Study of Middle School Band Students' Instrument Choices. *The National Association for Music Education*. 41(1), 28-39. DOI:10.2307/3345477.
- Graham, J. Brenda. (2005). Relationships Among Instrument Choice, Instrument Transfer, Subject Sex, and Gender-Stereotypes in Instrumental Music. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Indiana University, Indiana.

- Griswold, Philip. A., Chrobak, Denise. A. (1981). Sex-Role Associations of Music Instruments and Occupations by Gender and Major. *Journal of Research in Music Education*. 29(1), 57-62. <https://doi.org/10.2307/3344680>.
- Gündoğdu, Turgay. (2019). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kastamonu'da Köçeklik ve Köçek Müziği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Hallam, Susan., Rogers, Lynne., Creech, Andrea. (2008). Gender Differences in Musical Instrument Choice. *International Journal of Music Education*. 26(1), 7-19. DOI:10.1177/0255761407085646.
- Harrison, Anna. C., O'Neill, Susan. A. (2000). Children's Gender-Typed Preferences for Musical Instruments: An Intervention Study. *Psychology of Music*. 28(1), 81-97. <https://doi.org/10.1177/0305735600281006>.
- İsababayeva Apaydın, Ayna., Arslan, Fazlı. (2015). Antik Yunan Felsefesinde Ahlaki Eğitim Aracı Olarak "Müzik". *Değerler Eğitimi Dergisi*. 13(29), 323-342. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/302333>.
- Karataş, Yasemin. (2021). Çalgı-Kimlik İnşasında Toplumsal Cinsiyetin Rolü: Kayseri'de Akordeon Çalan Çerkez Kadınlar. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kaya, Emin. Erdem., Afacan, Şenol. (2019, Şubat). Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin Çalgı Tercihlerini Etkileyen Faktörler. 6. Uluslararası Güzel Sanatlar Sempozyumu, Alanya.
- Killian, Janice. N., Satrom, Shauna. L. (2011). The Effect of Demonstrator Gender on Wind Instrument Preferences of Kindergarten, Third-Grade, and Fifth-Grade Students. *The National Association for Music Education*. 29(2), 13-19. DOI: 10.1177/8755123310396985.
- Makal, Ahmet. (2020). Toplumsal Cinsiyet Açısından Müzik ve Kadın: Dünyada ve Türkiye'de Kadın Müzisyenler ve Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. *Çalışma ve Toplum, Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, 2020/2 (65), 739-790.

THE EFFECT OF GENDER FACTOR ON INSTRUMENT PREFERENCE: INSTRUMENT-GENDER PROFILE MAP

Turan SAĞER, Yasemin KARATAŞ

ABSTRACT

Instrument choice teaching is seen as one of the most fundamental steps in its performance. There are many factors that affect the instrument choice and one of them is the gender factor. Choosing an instrument according to gender characteristics, having gender characteristics socially attributed to instruments, and being feminine or masculine are among the factors affecting instrument selection. In this direction, while women prefer to use instruments associated with female identity, men prefer to use instruments associated with male identity. Associating instruments with femininity and masculinity can also affect instrument preference. Within the scope of the research, instrument-gender data were collected from 7 institutions that provide western music education and 10 institutions that provide Turkish music education in order to determine the instruments chosen by the students studying at undergraduate level education institutions in Turkey in terms of gender and to create an instrument-gender profile map. The data obtained were examined in terms of the ratio of the number of female and male students to each other and evaluated by comparison. In addition, simple frequency distributions (f), percentage values (%) and ratios to each other were calculated. According to the research results; In line with the data obtained from universities regarding the instrument-gender profile, instruments such as piano, violin, viola, cello, oboe, flute, classical kemençe, qanun, violine are mostly preferred by women; It has been determined that instruments such as contrabass, clarinet, bassoon, trombone, trumpet, tuba, guitar, baglama, clarinet, ney, kaval and tanbur are mostly preferred by men.

Keywords: Instrument Choice, Gendering of Instruments, Instrument-Gender Profile